

Utbildningskonceptet Trygghet & Studiero

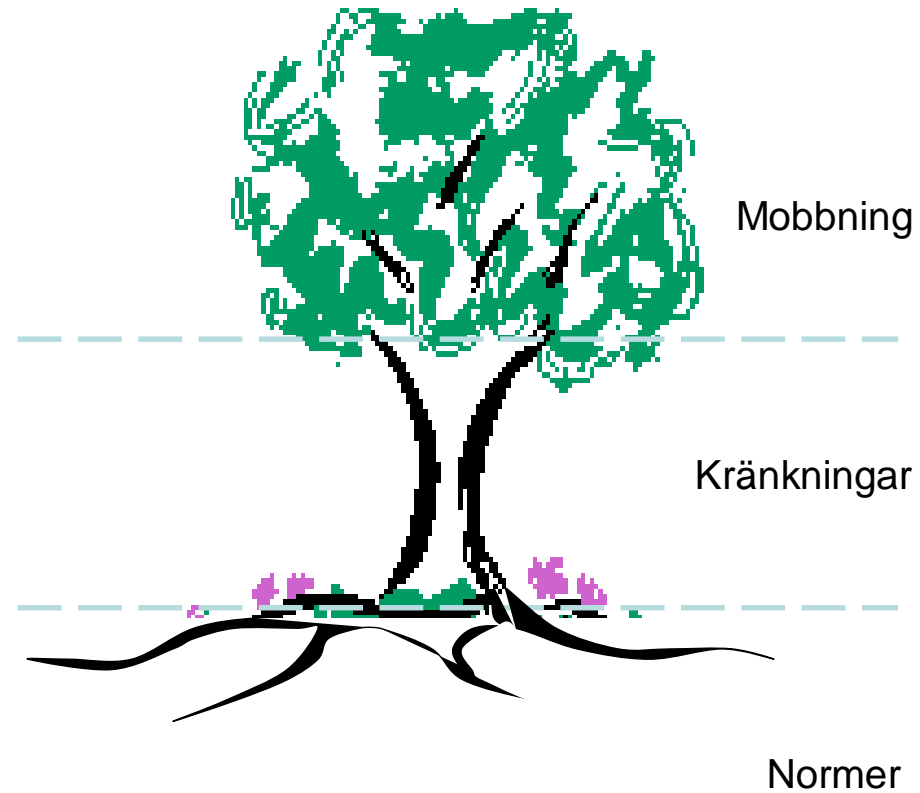
-Elevs sociala samvaro som förbättringsarbete-

Erbjuder teoretiska och praktiska verktyg i syfte att främja trygghet och studiero

Trygghet och studiero – en första inventering

Identifiera platser/situationer på din skola där det är viktigt att all personal agerar med ett gemensamt förhållningssätt i praktiken.

Normer → Kränkande handlingar → Mobbning

(H. Jenvén & K. Orlenius, 2016)

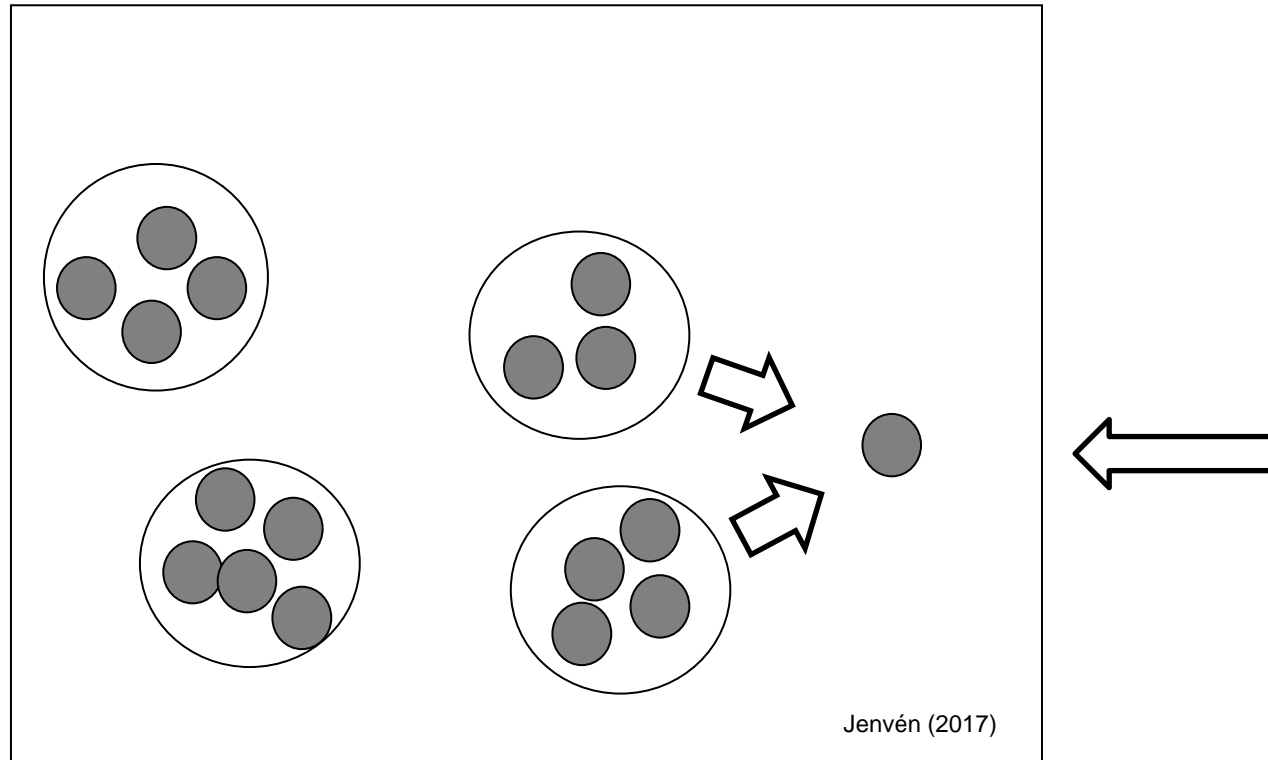
Rektors roll och betydelse för framgång

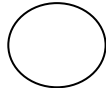

- Skolan behöver vara öppen för ett förhållningssätt som präglas av ett erkännande, som tar sig uttryck i att rektor bekräftar att det föreligger ett problem.
- I skolor med **låg grad** av mobbning tillstår rektor att mobbning förekommer.
- I skolor där mobbning förekommer i **hög grad** tenderar rektorer att bagatellisera eller helt negligera förekomsten av mobbning. "Det är väl inte värre här än någon annanstans".

En studie - tre teoretiska förklaringar

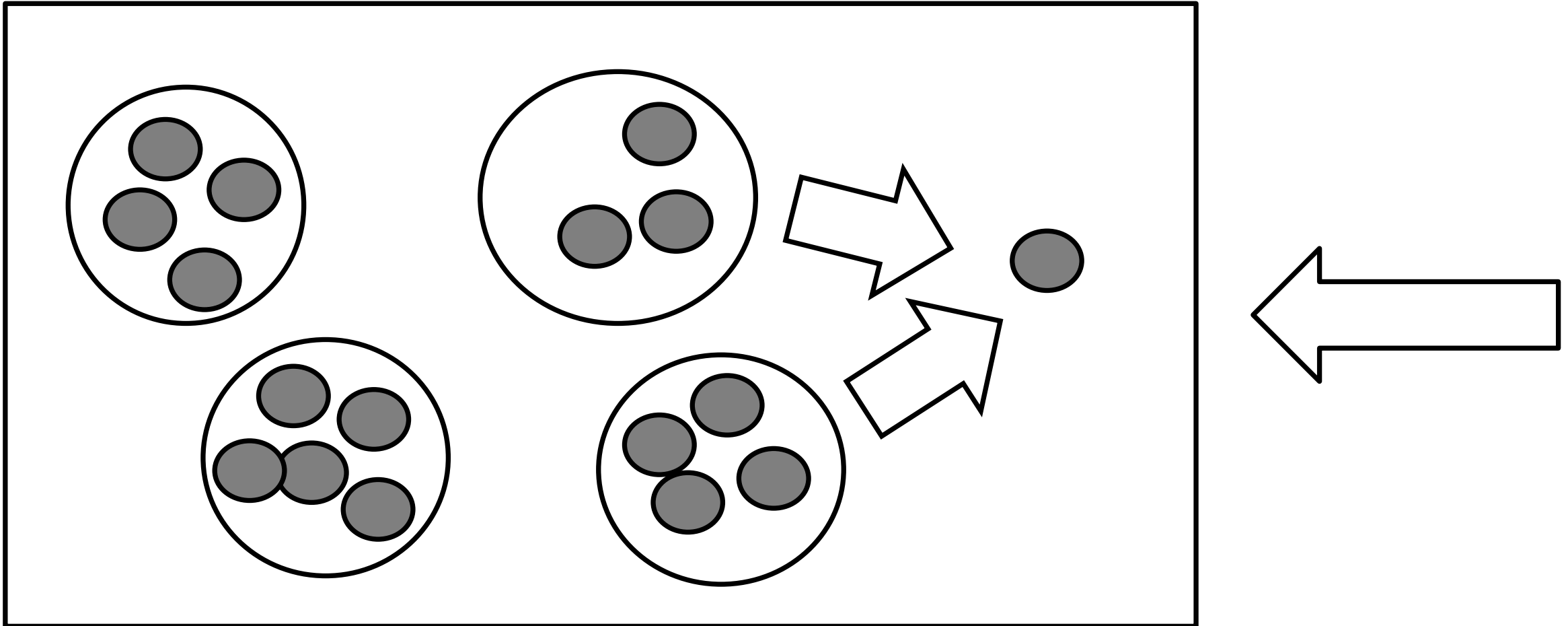
- Björn Erikssons (2001) sociologiska teori om mobbning
- Sociografisk inventering – en kartläggningsmetod
- Teorin: ”Kattens jakt på mössen”

Skolan som ett *administrativt* och ett *socialt* system

- Administrativt system: klassen
- Socialt system av grupper/undergrupper
- Elev

En skolklass som ett tvingande system

Tre möjliga utvägar för den mobbade

1. Byta klass.

2. Göra *allt* för att bli accepterad av någon klick i klassen.

3. Acceptera sin nuvarande status.

Elevroller i en mobbningsituation

- "Den som blir utsatt"
- "Försvarare"
- "Utomstående"
- "Den som utsätter"
- "Assistent"
- "Medlöpare"

Kulturell och strukturell mobbning

En kultur där exempelvis **jargong** eller enskilda ”**skojbråk**” uppfattas som legitimt.

- Eleverna kan ges eller ta sex olika roller i en mobbningsituation.
- Rollfördelningen kan förändras utan att mobbningsstrukturen rubbas.
- Kränkande handlingar bildar svårupptäckta mönster.
- Skojbråk, konflikter, kränkningar och mobbning – svåra gränsdragningar.
- Två typer av mobbare där de populära skyddas av kamrater.
- Att mobba kan innebära förhöjd status.

Diskussionsfråga nr. 1

Känner ni igen att jargong eller skojbråk mellan elever på en skola av vuxna kan uppfattas som legitimt? Diskutera med varandra hur ni tänker kring denna problematik?

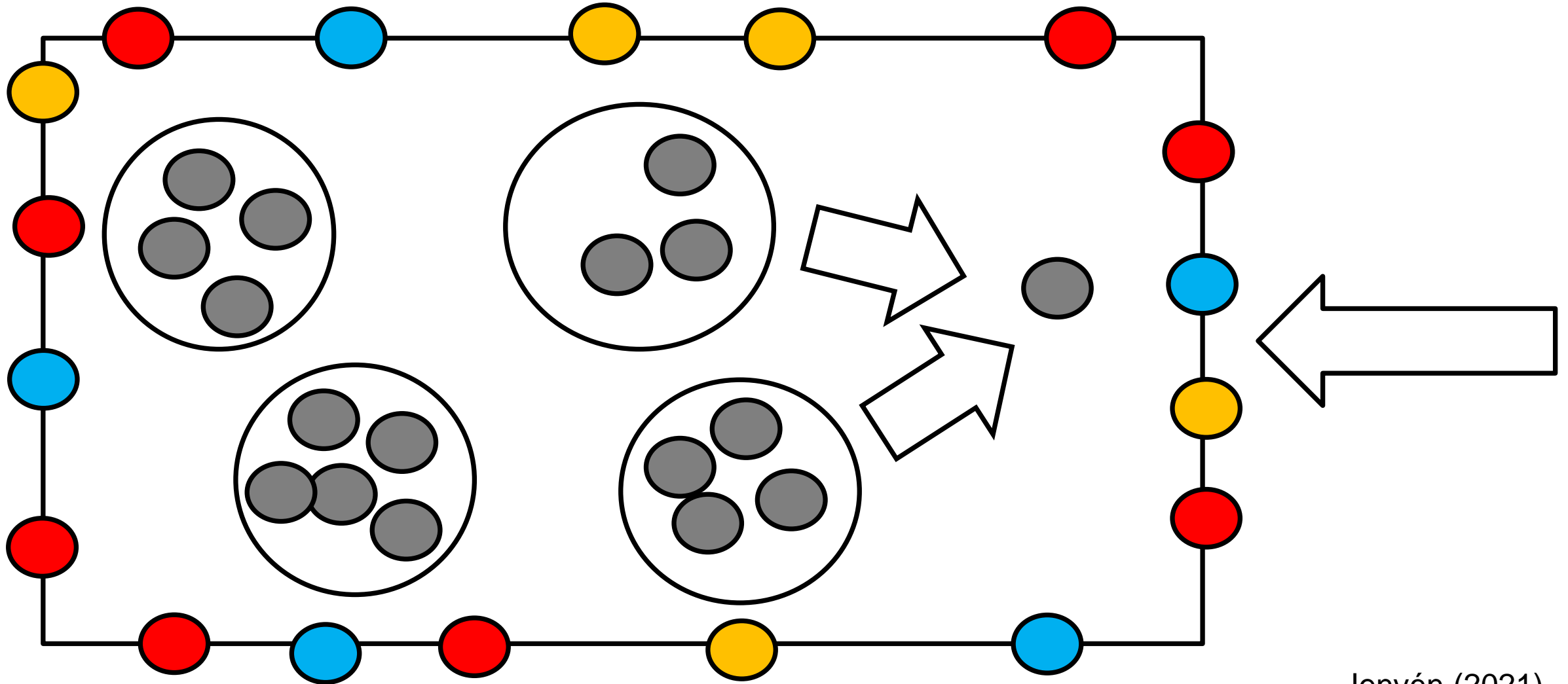
Följande text om skojbråk kan vara en hjälp när det gäller att definiera begreppet:

Skojbråk

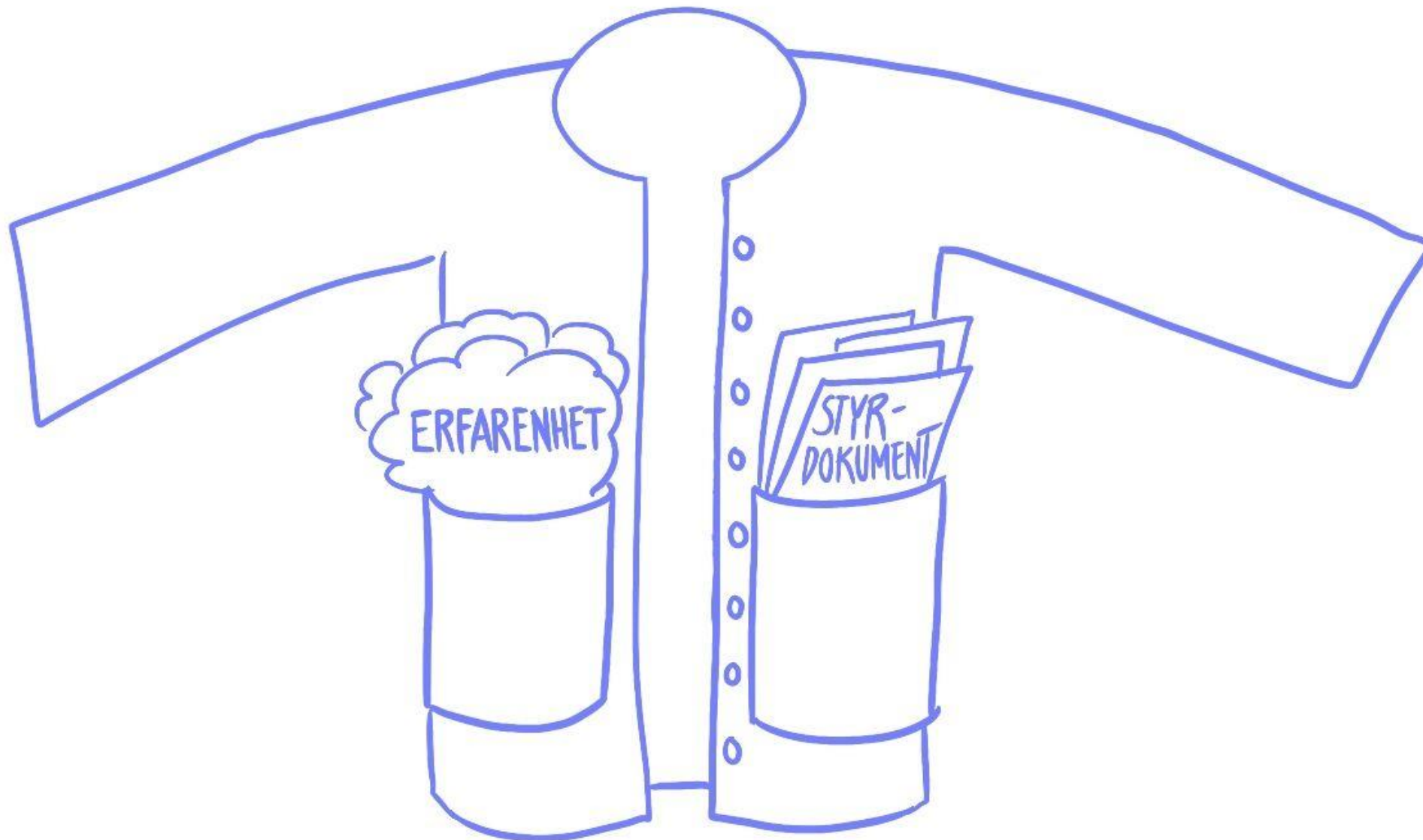
Med så kallat skojbråk avser jag en aktivitet mellan elever som jag bedömer riskerar vara nedsättande. Jag har sett att det i sådana aktiviteter ibland kan finnas en *allvarlig underton* som lyser igenom när någon av de inblandade eleverna t.ex. inte vinner en kraftmätning av något slag. Det kan handla om: att hinna först, vara starkast, vara smartast eller vara modigast. Den elev som kanske väljer att inte anta utmaningen kan i värsta fall stämpas som feg. Att inte delta i aktiviteten kan få till konsekvens att eleven riskerar ställas utanför gemenskapen. Styrande för vad elever bör göra för att duga i kamraters ögon, kan vara problematiska normer. Man bör alltid beakta att elever befinner sig i ett tvingande system och att skolklassen kan beskrivas som en hierarkisk maktordning. Aktiviteter som startar som harmlösa handlingar kan utan att lärare ser detta på ett ögonblick övergå till att bli en handling som kan betraktas som en kränkning.

Jenvén (2021)

En skolklass som ett tvingande system

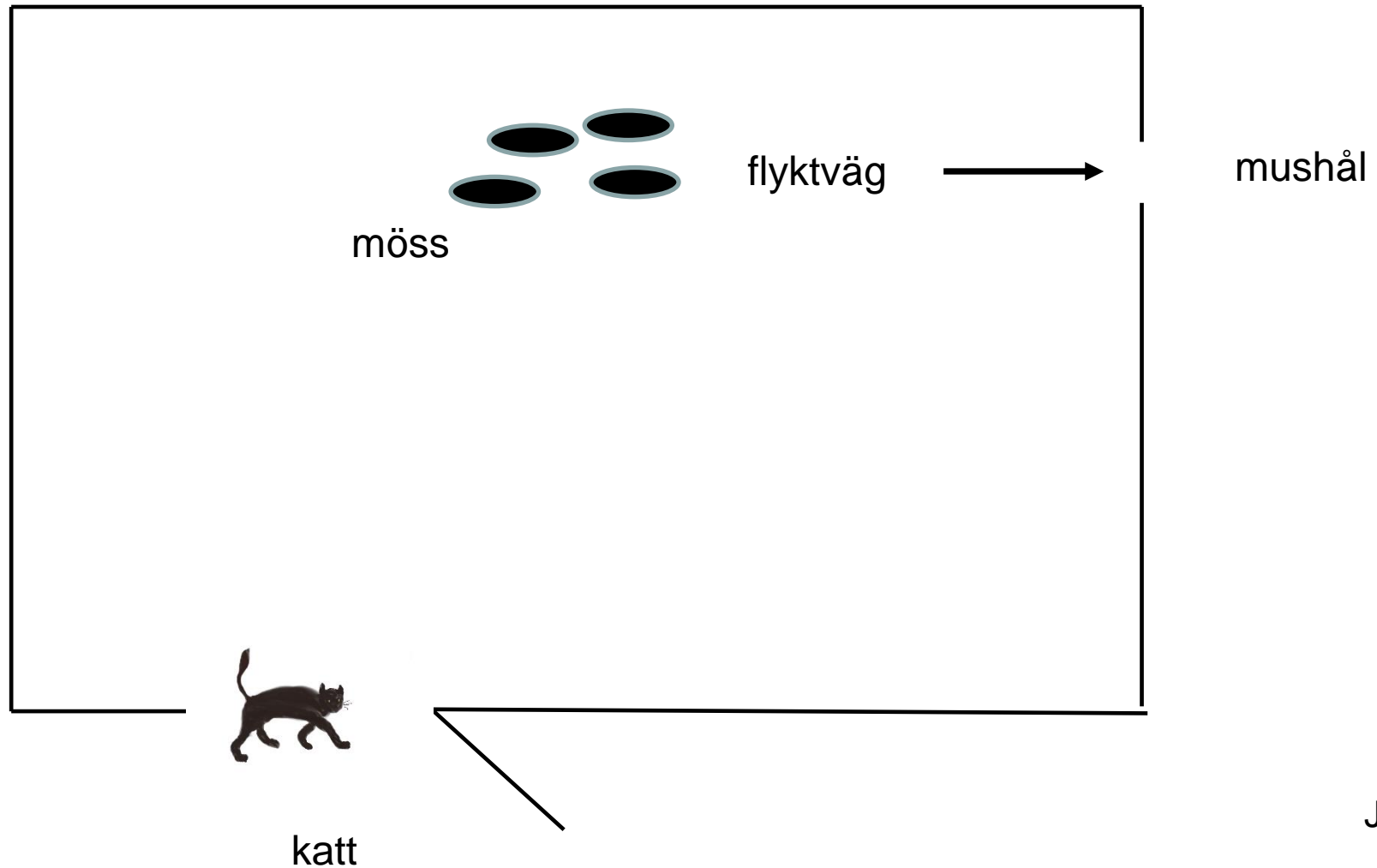

Den professionella yrkesrocken

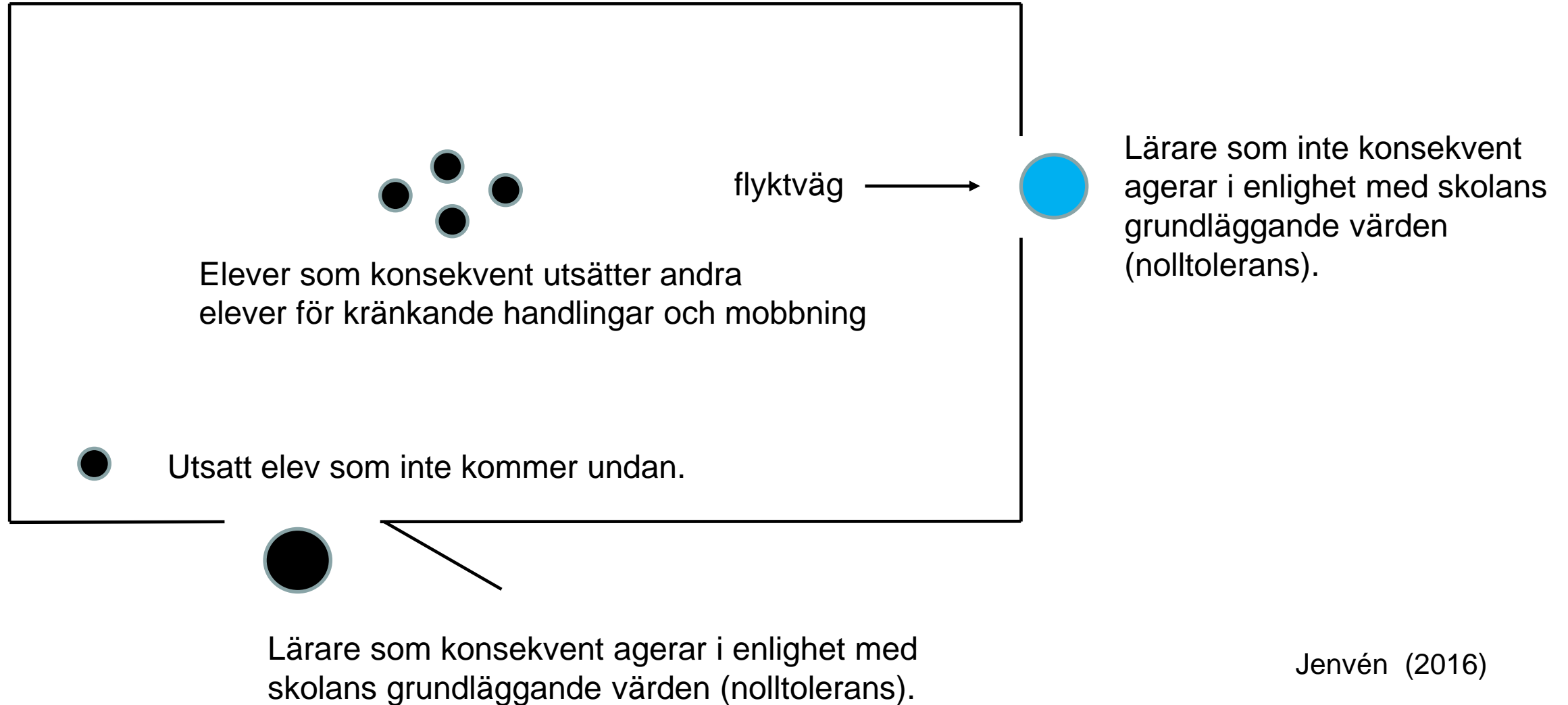

Metafor enligt H el ene Jenv en h ar gestaltad av Louise Wester

Teorin: "Kattens jakt på mössen"

”Vuxnas agerande och ansvar vid kränkande handlingar och mobbning i skolan”

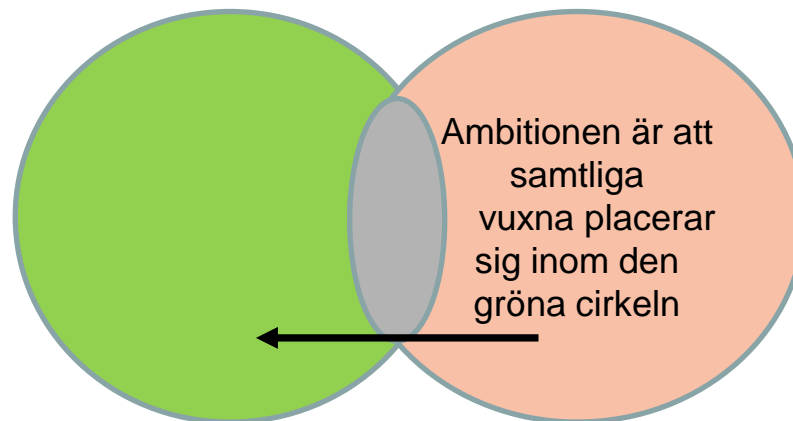

Mekanismer för moraliskt disengagemang

1. Moraliskt rättfärdigande (moral justification)
2. Förskönande omskrivning (euphemestic labelling)
3. Fördelaktig jämförelse (advantageous comparison)
4. Avsäga sig eget ansvar (displacement of responsibility)
5. Skymma det egna ansvaret (diffusion of responsibility)
6. Förbise eller förvränga konsekvenserna (disregarding or distorting the consequences)
7. Dehumanisera (dehumanisation)
8. Skylla på offret (blaming the victim)

Nolltolerans – att fullt ut agera i enlighet med Skollagen

Grön cirkel

Vi som är beredda att fullt ut agera utifrån en ambition att motverka all form av kränkande behandling.

Rosa cirkel

Vi som *inte* är beredda att fullt ut agera utifrån en ambition att motverka all form av kränkande behandling.

Överlappningen innebär att vuxna agerar i varierad grad.

Diskussionsfråga nr. 2

När ni är på arbetet ska ni inta ett professionellt förhållningssätt där ni vägleds av det som uttrycks i styrdokumentet.

Emellertid kan det uppstå situationer där ni riskerar att agera utifrån privata preferenser (egna normer & värderingar).

Diskutera när och på vilket sätt ni som skolpersonal kan hamna i situationer där den professionella yrkesrocken ”åker av”.

Elever anser att de inte *vill* eller inte *kan* hjälpa de utsatta på grund av:

- Rädsla att mista sina kamrater i gruppen
- Rädsla att bryta mot gruppnormerna
- Risken att förlora sin position i gruppen
- Tidigare negativa erfarenheter medför att eleven inte vågar pröva på nytt
- Att eleven är i en situation där kränkningar mot utsatta elever gynnar elevens egen position i klassen genom ökad status

Tre styrande lärarnormer

- Det är viktigare att vara lojal mot kollegor än att ta ansvar för elevers välbefinnande.
- Män förväntas inte uppfatta eller reagera emot kränkningar i samma utsträckning som kvinnliga kollegor.
- Lärare har en föreställning om att vissa elever själva har försatt sig i en situation som gör att de utsätts

Normerna kan ses som ett uttryck för *moraliskt disengagemang* (Bandura 1999, 2002).

Fyra problemområden

- Hur läraren ser på sitt uppdrag.
- Hur läraren i praktiken bedömer vad som är en kränkande handling och vad som inte är det.
- Lärarens relation till eleven.
- Hur en kränkningssituation känslomässigt berör den enskilde läraren.

Diskussionsfråga nr. 3

Hur tänker du kring problematiken vad gäller elever som exkluderas ur kamratgrupper i den verksamhet du verkar i? Vad ser du som kärnproblem för att kunna möta problematiken? Vad behövs i form av insatser för att kunna agera utifrån en nolltolerans såsom styrdokumentet föreskriver?

Hur skulle den gymnasieskola du arbetar på kunna organisera verksamheten för att skapa inkluderande lärmiljöer som präglas av trygghet och studiero för alla elever? Vari ligger utmaningen enligt dig?

Diskussionsfråga nr. 4

De sex punkterna på bilden exemplifierar hur kulturell och strukturell mobbning kan visa sig i praktiken. Diskutera om och i så fall på vilket sätt ni i nuläget agerar om vissa elever uppvisar normbrytande beteenden som skapar kulturell och strukturell mobbning.

Kulturell och strukturell mobbning

En kultur där exempelvis **jargong** eller enskilda **"skojbråk"** uppfattas som legitimt.

- Eleverna kan ges eller ta sex olika roller i en mobbningsituation.
- Rollfördelningen kan förändras utan att mobbningsstrukturen rubbas.
- Kränkande handlingar bildar svårupptäckta mönster.
- Skojbråk, konflikter, kränkningar och mobbning – svåra gränsdragningar.
- Två typer av mobbare där de populära skyddas av kamrater.
- Att mobba kan innebära förhöjd status.

Skolverket (2013)

Jenvén (2021)

Tack för att ni lyssnade!

Hélène Jenvén

helen.jenven@toreboda.se